

Iran

Greet Van Deuren

DO
MI
NI
CU
S 



Inhoud

Iran

- ▶ Bezoek de indrukwekkende ruïnes van Persepolis en Pasargadae
- ▶ Ontdek de poëtische stad Isfahan
- ▶ Maak kennis met het sjiïsme in Qom en Mashhad
- ▶ Verdwaal in de uitgestrekte, kleurrijke bazaar van Tabriz
- ▶ Drink een kopje saffraanthee in een theehuis in Shiraz
- ▶ Geniet van de zonsondergang in de Kalutwoestijn

- 7 Kaarten en plattegronden
- 11 Woord vooraf

1 Kennismaking met Iran

- 14 Landschappelijke diversiteit
- 16 Een klimaat van uitersten
- 19 Van schaarse woestijnvegetatie tot dichte wouden
- 21 Bedreiging van het dierenrijk
- 22 Bevolking: etnische verscheidenheid
- 27 Religie
- 35 Streven naar een bloeiende economie
- 42 Farsi en diverse streektalen
- 42 De Iraanse keuken

2 47 Geschiedenis en politiek

- 48 Prehistorie
- 49 Indo-Europeanen
- 50 Het Perzische rijk
- 52 Van Alexander tot Ali
- 53 De islamitische tijd
- 56 Van Safaviden tot Pahlavi's
- 58 Vanaf de 20ste eeuw

3 69 Kunst en cultuur

- 70 Architectuur
- 73 Kalligrafie
- 74 Kunstnijverheid
- 78 Literatuur
- 80 Muziek

4 83 De provincies Teheran, Qom en Qazvin

- 84 De hoofdstad Teheran
- 86 Centrum van Teheran
- 96 Overige bezienswaardigheden
- 106 Omgeving van Teheran
- 108 De provincie Qom
- 110 De provincie Qazvin

5 121 De Kaspische Zeeprovincies

- 122 De Kaspische Zee
- 122 De provincie Gilan
- 127 De provincie Mazandaran
- 132 De provincie Golestan

6 141 Noordoost- en Oost-Iran

- 142 De provincie Semnan
- 146 De Khorasan-provincies
- 158 Ten noorden van Mashhad
- 161 Ten zuiden van Mashhad

7 171 Noordwest-Iran

- 172 De provincie West-Azerbeidjan
- 175 Excursies vanuit Urmia
- 179 De provincie Oost-Azerbeidjan
- 185 Ten noorden van Tabriz
- 186 Ten zuiden van Tabriz
- 188 De provincie Ardabil

8 197 West-Iran

- 198 De provincie Zanjan
- 201 De provincie Hamadan
- 208 De provincie Kermanshah
- 215 De provincie Lorestan

Kaarten en plattegronden

9 221 Zuidwest-Iran

- 222 Shush
- 227 Omgeving van Shush
- 232 Ahvaz en omgeving

10 237 Centraal-Iran

- 238 De provincie Isfahan
- 250 Isfahan, 'stad van poëzie en rozen'
- 268 De provincie Yazd

11 285 Zuid-Iran

- 286 De provincie Fars
- 298 Persepolis (Takht-e Jamshid)
- 308 Pasargadae
- 311 De omgeving van Shiraz
- 315 De provincie Kerman
- 328 De provincie Hormozgan
- 330 De eilanden
- 334 De provincie Sistan en Beloetsjistan

i 342 Algemene informatie

r 358 Register

- 8 Iran
- 87 Teheran
- 91 Teheran centrum
- 109 Qazvin
- 124 De Kaspische provincies
- 143 Noordoost en Oost-Iran
- 151 Mashhad
- 154 Haram-e Motahhar-e Razavi
- 174 Noordwest-Iran
- 181 Tabriz
- 199 West-Iran
- 202 Hamadan
- 223 Zuidwest-Iran
- 238 Centraal-Iran
- 239 Kashan
- 251 Isfahan
- 269 Yazd
- 287 Zuid-Iran
- 288 Shiraz
- 301 Persepolis
- 317 De provincies Kerman en Hormozgan
- 320 Kerman



Woord vooraf

Welkom in mijn land! De meeste Iraniërs zijn oprecht blij om westerse toeristen te ontmoeten. Hun gastvrijheid is hartverwarmend. Iran heeft een jonge, dynamische bevolking; een derde is jonger dan 30 jaar. Zij reizen veel in eigen land en staan open voor ontmoetingen.

Iraniërs zijn terecht trots op hun eeuwenoude tradities en cultuur. Iran is rijk aan schitterende monumenten die tot de werelderfgoedlijst van UNESCO behoren. Het oude Perzië met zijn indrukwekkende archeologische vindplaatsen, zoals Persepolis en Pasargadae – erfenis van de Achaemenidische koningen – blijft tot de verbeelding spreken. De karavanserais langs de oude Zijderoute en de mooie koopmanshuizen uit de Kadjarperiode illustreren de eeuwenoude handel tussen oost en west. Het gevoel voor schoonheid en verfijning komt tot uiting in de islamitische architectuur. Het summum vind je in de moskeeën, mausolea en paleizen in Isfahan en Shiraz. Het sobere lijnenspel en de kleurencombinaties met de mooiste schakeringen van blauw, turkoois, geel en roze zijn een streling voor het oog.

Het land strekt zich uit van de Perzische Golf tot aan de Kaspische Zee en van Turkije tot Pakistan. De natuur en de variatie in landschappen zijn overweldigend. Er zijn desolate woestijnlandschappen, besneeuwde bergtoppen, vruchtbare valleien en hoogvlaktes, rijstvelden en weelderige wouden.

Ondanks de strenge politieke koers moderniseert Iran steeds meer, op zoek naar een evenwicht tussen traditie en moderniteit. Momenteel is het aan te raden om met een Iraanse gids door het land te reizen. Zo kun je op een gemakkelijke en aangename manier kennismaken met dit fascinerende land.

Kortom, Iran is een unieke en authentieke reisbestemming, meer dan een ontdekking waard!

Greet Van Deuren

Greet Van Deuren is verbonden aan de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis in Brussel. Ze reisde meermalen naar Iran. Voor Dominicus schreef ze ook de reisgids *Oman, Dubai en Abu Dhabi*.

Manicheïsme

Mani (216–277 n.Chr.), een telg uit een Parthische prinselijke familie, stichtte op 20-jarige leeftijd een nieuwe godsdienst. Hij stond onder bescherming van de Sassanidische koning Shapur I (241–272) en zijn opvolger Bahram I (273–276).

Een van de belangrijkste kenmerken van het manicheïsme is het ‘universalisme’. Mani noemde zichzelf ‘Apostel van het licht voor iedereen’, de volbrenger van de werken van Zoroaster, Boeddha en Jezus. Het dualisme, de strijd tussen het goede, het licht en de geest enerzijds en het kwade, de duisternis en de materie anderzijds, is de basis van de religie. Alleen de ‘Volmaakten’ konden zich bevrijden door de gnosis, de kennis – het ware licht –, door onthouding van vlees, wijn en seksuele contacten en door geen lichamelijke arbeid te verrichten. De ‘Toehoorders’ zijn de overige leden, aan wie men minder zware eisen stelde. Zij konden alleen via herhaaldelijke incarnaties worden gered. Het manicheïsme staat bekend als boekreligie. Mani schreef talrijke werken en een aantal brieven, waarvan slechts fragmenten of vertalingen bewaard zijn. Het manicheïsme verspreidde zich over het Romeinse Rijk, Arabië, India en China. Vanaf de 12de eeuw werd deze religie minder populair, maar ondanks vervolgingen kon ze zich handhaven tot in de 14de eeuw.

Islam

‘Islam’ is een Arabisch woord dat onderwerping betekent: de volgelingen onderwerpen zich aan de wil van God. Vanaf de 7de eeuw kwam Iran in de ban van de islam en in de 16de eeuw, onder de Safaviden, werd de islam de staatsgodsdienst. Volgens de grondwet van 1906–1907 en de republikeinse bepalingen van 1979, is het ‘sjiïsme van de Twaalvers’ de officiële godsdienst van Iran. Iran is voor ongeveer 92% sjiitisch en 6% soennitisch. De sjiieten maken ongeveer 10% van alle moslims ter wereld uit.

De profeet Mohammed

In 570 n.Chr. werd Mohammed, als zoon van een niet bijzonder welvarende familie van de stam Quraish, in de handelsstad Mekka geboren. Op jonge leeftijd verloor hij zijn ouders, waarna zijn oom voor zijn opvoeding zorgde. Als jonge man werkte Mohammed als koopman voor de vijftien jaar oudere Khadija, met wie hij op 25-jarige leeftijd huwde. Tussen 610 en 612 predikte hij het woord van God, hem geopenbaard via de engel Gabriël. Al gauw ondervond Mohammed grote tegenstand tijdens zijn predikingen over een monotheïstische godsdienst. De profeet ging daarom graag in op de uitnodiging van de stad Yatrib om een onenigheid tussen verschillende stammen te helpen oplossen. Deze uittocht (*hejra* of *hegira*), in 622, is het begin van de islamitische jaartelling. De stad noemde men later Medina al-Nabi, de



Sjah Abbas de Grote liet te Isfahan de Masjed-e Emam bouwen, een van de belangrijkste islamitische bouwwerken ter wereld.

‘Stad van de profeet’. Mohammed bouwde er een huis dat tevens als eerste moskee dienstdeed. Al snel verzamelde hij een belangrijke geloofsgemeenschap rond zich en in 630 keerde hij als overwinnaar terug naar Mekka. Zijn tegenstanders moesten de wapens neerleggen. De profeet vestigde zich opnieuw in zijn geboortestad en het aantal volgelingen nam gestadig toe. Bij zijn dood in 632 was het gehele Arabische schiereiland tot de islam bekeerd.

Sjiïsme

De splitsing tussen soennieten en sjiieten vond al in de eerste eeuw van de islam plaats en is ontstaan door meningsverschillen over de opvolging van Mohammed als leider van de islamitische gemeenschap. De profeet had geen mannelijke erfgenaam aangewezen en evenmin een methode beschreven om een opvolger aan te stellen. De periode van de 7de tot het midden van de 8ste eeuw was dan ook een woelige tijd met veel opstanden en burgeroorlogen.

Na de dood van de profeet kwamen er achtereenvolgens vier kaliefen (*khalifa* betekent opvolger) aan de macht. De eerste was Abu Bakr (632–634). Omar (634–644) volgde hem op en later werd Osman (644–656), een goede vriend van de profeet, kalief. In 656 volgde Ali, neef en schoonzoon van Mohammed, de vermoorde Osman op. Maar na vijf jaar werd Ali eveneens vermoord en kwam het kalifaat in handen van de Omajjaden, de heersers van Damascus. In dat jaar, 661, werd de basis van het sjiïsme gelegd in een

Kunst en cultuur

Prachtige moskeeën met rijzige koepelzalen en schitterende geglazuurde tegels... zijn het eigenzinnige creaties uit de islamitische tijd of een verdere ontwikkeling van de tradities en cultuur uit de oudheid? Tal van elementen uit de kunst en architectuur van de islamitische wereld hebben hun oorsprong in het verleden, maar door integratie van elementen uit de klassieke traditie, nieuwe invloeden en een wisselwerking daartussen ontstond toch een nieuwe interpretatie, een heel nieuwe stijl.

Een van de meest kenmerkende elementen in de islamitische kunst is de overvloedige decoratie, die in hoofdzaak abstract is, niet beeldend en zich veelvuldig herhaalt. Deze patronen worden al eeuwenlang geprezen om hun schoonheid, verfijning, harmonie en complexiteit. Calligrafie, schoonschrijfkunst, is het summum binnen de kunst: het mooiste is immers het woord van God. De naam van Allah of de profeet Mohammed komt veelvuldig voor, net als de verzen uit de koran. Het Arabische schrift is zeer decoratief van aard. Plant- en bloemmotieven tot het oneindige, staan symbool voor de eenheid van de schepping van God. Ook de vele geometrische composities hebben vaak een symbolische of een magische betekenis.

< Tal van moskeeën zijn versierd met keramiekmozaïek.



Rustig wandelen in Teheran gaat niet, fietsers zie je nauwelijks. Voor auto's is het alternerend rijden ingevoerd: de ene dag mogen enkel de auto's met even nummerplaten de weg op en de andere dag enkel de oneven. De afstanden zijn vrij groot, maar het uitgebreide metronet brengt soelaas. Tal van bezienswaardigheden zijn per metro bereikbaar.

Borj-e Azadi

In West-Teheran, vlak bij de oudere luchthaven Mehrabad – enkel in gebruik voor binnenlands luchtverkeer – ligt het drukke verkeersplein, Meidan-e Azadi. Hier komen de wegen naar West-Iran samen en ligt het westelijke busstation. De **Borj-e Azadi** (Poort van de Vrijheid), de symbolische poort in het westen van de stad, werd in 1971 opgetrokken voor de 2500ste verjaardag van het Perzische rijk. De toren is een moderne interpretatie van de Perzische traditionele architectuur, met o.a. een iwan en tegeldecoratie. Deze 45 m hoge triomfboog uit witte steen blijft het verzamelpunt voor demonstraties. De kleine museumgalerij toont voorwerpen uit de Iraanse cultuurgeschiedenis tot de 19de eeuw.

► *BORJ-E AZADI, Meidan-e Azadi, www.azadi-tower.com. Geopend: zo.–vr. 9–18 uur; tel. 6023951, 945029. Metro Meydan-e Azadi (L.4).*

CENTRUM VAN TEHERAN

De Khiaban-e Azadi, die overgaat in de Khiaban-e Enqelab, leidt naar het centrum van Teheran, dat door deze avenue in tweeën wordt gedeeld. Hieronder wordt deze opsplitsing gevolgd, te beginnen met een tocht ten zuiden van de Khiaban-e Enqelab, waar de oude stadskern met de Arg, de bazaar en de noordelijke aangrenzende administratieve wijk ligt. Daarna volgt de zone ten noorden van de Khiaban-e Enqelab en Shemiran. Vervolgens worden voorsteden ten zuiden van Teheran, Ray en Varamin besproken.

Kakh-e Golestan

Citadel en bazaar vormden de stadskern van de vroegere hoofdstad van de Safavidische koning Tahmasb I. Van de oorspronkelijke gebouwen uit de 16de eeuw is niets overgebleven. Toch wist de wijk haar koninklijke functie eeuwen te bewaren. De Arg situeerde zich ten noorden van de bazaar, tussen de Khiaban-e Khayyam, de Khiaban-e Naser Khosro en de Khiaban-e 15 Khordad, ongeveer 800 m ten zuiden van het Meidan-e Ferdosi. In de 19de eeuw bouwden de Kadjarvorsten er hun koninklijke residentie, het **Golestanpaleizencomplex**, te midden van een schaduwrijke tuin. *Golestan* betekent rozentuin. Hiervoor werden de paleizen van de voorgaande koningen uit de Zanddynastie (tweede helft 18de eeuw) met de grond gelijk gemaakt of grondig aangepast. Iedere vorst wenste zijn stempel op de koninklijke residentie te drukken. De grootste veranderingen hadden plaats onder Naser od-Din Sjah, die



Teheran

tijdens zijn reis door Europa in 1873 in de ban raakte van de Europese architectuur. Voor de inmiddels afgebroken Taziyezaal, een ruimte voor plechtigheden tijdens de rouwperiode moharram, liet hij zich bijvoorbeeld inspireren door de Royal Albert Hall in Londen. De intacte Spiegelzaal is geïnspireerd op de schitterende Spiegelgalerij van het kasteel van



Nachtelijk zicht over Teheran vanaf de Miladtoren.

aangrenzende interessante **Jahan Nama Museum en Galerij**, waar wisselende tentoonstellingen worden gehouden met kunstwerken van moderne Iraanse en internationale kunstenaars (o.a. Picasso, Miro, Tapies, Warhal) en archeologische objecten afkomstig uit de privécollectie van Farah Diba.

Het **Ahmad Shahi Paviljoen**, gebouwd in het begin van de 20ste eeuw als privépaleis voor de laatste Kadjarkoning Ahmad Sjah, werd in de late jaren 70 de residentie van kroonprins Reza en naar zijn smaak ingericht. De bovenste etage is niet toegankelijk.

Blikvanger in het mooie park met oude bomen is het moderne, functionele **Niavaran Paleis**, in 1958 ontworpen door de Iraanse architect Mohsen Foroughi. In 1968 namen de laatste sjah Mohammed Reza Pahlavi, zijn echtgenote Farah Diba en hun vier kinderen Reza jr., Farahnaz, Ali-Reza en Leila er hun intrek. Ze verbleven er tot aan de islamitische revolutie. Binnen werden kosten noch moeite gespaard om het koninklijk paleis in te richten. De duurste materialen werden gebruikt en de meubels kwamen uit Europa, veelal uit Frankrijk. De kostbare Perzische tapijten werden speciaal op maat gemaakt. Het paleis heeft een openschuivend dak van Duitse makelij, een aparte bar, ruime bibliotheek en een privébioscoop. Kledij van het koninklijke paar staat uitgesteld in

de blauwe ontvangstaal. Her en der verspreid hangen foto's en schilderijen van het gezin. Op de derde verdieping lagen de privévertrekken. De kinderkamers liggen erbij alsof de tijd er is blijven stilstaan. Enkele koninklijke voertuigen staan opgesteld in een klein, moeilijk te vinden gebouw bij de uitgang.

Op het terras van het Niavaran koffiehuis geniet je van de rust in het grote park.

> **NIAVARAN-PALEISMUSEA**, *Khiaban-e Bahonar*. www.niavaranpalace.ir.
Geopend: di.-zo. 8.30-17 uur; tel. 22282012.

Borj-e Milad

Bekijk je de drukke hoofdstad liever van bovenaf, dan is een bezoek aan de Borj-e Milad of **Miladtoren** – bij helder weer – de moeite waard. Sinds 2008 torent het 435 m hoge symbool, de op vijf na hoogste toren ter wereld, boven het moderne Teheran uit. De toren maakt deel uit van het Teheran International Trade and Convention Centre. Er zijn verschillende restaurants met panoramisch uitzicht, winkels, tentoonstellingsruimtes, een bioscoop en een concerthal. Het observatiedek op 315 m biedt een mooi uitzicht, vooral vroeg in de ochtend of bij zonsondergang, over de bergen en de stad. Het is er ook leuk om te zien hoe Iraanse gezinnen genieten van hun vrije tijd.

> **MILADTOREN**, www.tehranmiladtower.ir. Geopend: 9-21 (winter) / 23 uur (zomer). Kassa sluit 1 uur voor sluitingstijd toren.

De Tabiatvoetgangersbrug

De populaire Tabiatbrug werd gebouwd door de jonge Iraanse architecte Leila Araghian. Tijdens haar studie won zij een wedstrijd om het Taleqani Park en het Ab-o Atash Park, die door de Shahid Modares Expressway werden gescheiden, met elkaar te verbinden. De Tabiatbrug werd niet alleen een bijzondere 270 m lange voetgangersbrug, maar ook een echte ontmoetingsplek. De brug heeft drie verdiepingen met platformen met zitbanken, cafés en restaurants. Zodra het donker valt wordt hij sfeervol verlicht. In het najaar van 2014 werd de brug geopend door de burgemeester van Teheran.

Holy Defense Museum

Ten oosten van het Taleqani Park ligt het **Holy Defense Museum**. Op een oppervlakte van 21 ha. werden kosten noch moeite gespaard om de impact van de achtjarige, bloedige Irak-Iranoorlog, die meer dan 1 miljoen slachtoffers eiste, te verduidelijken. Zeven moderne, thematisch ingerichte museumzalen belichten dit belangrijke hoofdstuk in de moderne Iraanse geschiedenis. Onder meer gevechtswapens, foto's en filmprojecties

Vlak naast de ingang van het mausoleum bevindt zich het Jannat Khane. Deze vroegere ontmoetingsruimte werd later een moskee die tot in de Kadjarperiode in gebruik was.

> *ARAMGAH-E SHEIKH SAFI OD-DIN ISHAQ ARDABILI, Khiaban-e Sheikh Safi Al-Din. Geopend: di.–zo. 8–17 (winter), 8–19 uur (zomer).*

Het **Muze-ye Mordaomshenasi Ardabil**, oorspronkelijk een badhuis uit de vroeg-Safavidische tijd, werd omgebouwd tot een ethnologisch museum. Tafereeltjes uit het dagelijks leven van de afgelopen eeuwen worden met levensgrote wassen poppen, historische objecten en werktuigen uitgebeeld.

> *MUZE-YE MORDAOMSHENASI ARDABIL, Meidan-e Ali Qapu. Geopend: do.–di. 8.30–17 uur.*

Vlakbij ligt het **Muze-ye Bastan Shenasi Negar Khane Khatai** of het regionaal archeologisch museum. Het is gewijd aan de vondsten uit Ardabil en omgeving, van de prehistorie tot de islamitische tijd. Bijzondere aandacht gaat uit naar de persoon van sjah Ismaël I, wiens standbeeld voor het museum staat.

> *MUZE-YE BASTAN SHENASI NEGAR KHANE KHATAI, Khiaban-e Sheikh Safi od-Din Ardabili. Geopend: di.–zo. 8.30–17 uur.*

In de wijk ten zuiden van het Meidan-e Emam Khomeini bevindt zich de gezellige bazaar uit de Safavidische tijd.

Sar-e Eyn

De warmwaterbronnen van **Sar-e Eyn** (25 km van Ardabil) aan de voet van de Sabalan, een niet-actieve vulkaan, zijn zeer geliefd bij de Iraanse toeristen. Het water is rijk aan calcium en zwavel en zou goed zijn voor het behandelen van gewrichtspijnen. Er zijn negen warmwaterbronnen, waarvan Gavmesh Goli met 67°C de warmste is. Het Sabalan Hydrotherapy Complex, bij het Laleh Hotel, biedt tal Spa-mogelijkheden.

De mooiste weg van Ardabil naar de Kaspische Zee loopt langs Khalkhal door de bergen.

PRAKTISCHE INFORMATIE

TABRIZ

Tel.+98(0)411

Bureau voor toerisme

Bij de hoofdingang van de bazaar aan de Khiaban-e Jomhuri-ye Eslami (1ste etage). Geopend: 9–14 en 16–19 uur, tel. 35246235.

Actieve en aangename toeristische dienst, klaargestoomd om de toeristen in het Engels te woord te staan. Er zijn Engelstalige plattegronden.

Een gedreven reisbureau in Tabriz is Alp Tour, Meidan-e Bozorg, Ku-ye Vali-ye Asr, tel. 310340. Zij organiseren eveneens trekkings.

Vervoer

Luchthaven

De internationale luchthaven ligt ca. 10 km ten noordwesten van het centrum. Er zijn binnenlandse vluchten naar Teheran, Mashhad, Isfahan, Shiraz, Ahvaz en Bandar-e Abbas, en internationale vluchten naar Istanbul, Damascus en de Golfstaten. City Bus 136 rijdt naar het centrum.

Trein

Het treinstation ligt ca. 5 km ten westen van de stad. Er zijn dagelijks treinverbindingen naar Teheran en Mashhad, op dinsdag, donderdag en zondag naar Jolfa, en wekelijks naar Istanbul en Damascus, Armenië, Azerbeidjan en Georgië.

Bus

Ca. 3 km ten zuiden van het centrum bevindt zich de Terminal-e autobus-e Bozorgh-e Jonub. Er zijn goede verbindingen naar de meeste grote steden: Mashhad (25 uur), Shiraz (24 uur), Isfahan (16 uur), Teheran (10 uur), Rasht (8 uur).

Aan de Terminal-e Otobus-e Shomal-e Gharbten in het noordwesten van het Meidan-e Azerbajjan vertrekken ook minibussen en gemeenschappelijke taxi's (savari's) naar Jolfa, Khoy en Maku.

Stadsvervoer

Metro

Zeven stations van Metrolijn 1, van El Goli tot Meydan-e Saat, zijn in gebruik. Drie andere metrolijnen staan in de planning.

Accommodatie

Tabriz wordt druk bezocht door Iraanse zakenlui. Het is aan te raden te reserveren. Er is een ruim aanbod in verschillende hotelcategorieën. Luxe hotels: het nieuwe **Shahryar Hotel**, www.shahryar-hotel.com, biedt een uitstekende service. Het moderne **El Goli Pars Hotel**, www.pars-hotels.com, bij het El Goli Park, ligt buiten het centrum. Het biedt uitzicht op de bergen en heeft 3 restaurants. Een van de betere hotels in het centrum is het **Tabriz International Hotel**, www.tabrizhotel.co/en, Khiaban-e Emam Khomeini. Goede ligging en



Landschap tussen Kermanshah en Khuzestan.

SHUSH

Susa, het moderne Shush (87.000 inwoners), ligt op de oostelijke oever van de Chaour, 120 km van Ahvaz en ongeveer 230 km van de Perzische Golf. In de vrij nieuwe stad is de Arabische sfeer goed voelbaar. Op straat verkopen Arabisch sprekende vrouwen allerhande gebruiksvoorwerpen en voedingsmiddelen die ze op kleurrijke doeken op de grond uitstallen.

De ruïnes van de oude stad Susa liggen ten oosten van de rivier. Er zijn echter maar weinig spectaculaire resten van de oude stad bewaard gebleven. Een aantal kunstmatige heuvels van 10, 25 en 40 m hoogte ligt verspreid over een oppervlakte van 400 ha. Maar als je nagaat wat een cultuur hier reeds in 4000–2000 v.Chr. tot ontwikkeling kwam, word je toch even stil. Als je in deze streek verblijft, is een bezoek aan te raden. Sinds 2015 staat de archeologische site op de Werelderfgoedlijst van de UNESCO.

Geschiedenis

Volgens de Perzische overlevering is Susa een van de eerste steden ter wereld. Reeds in 4000–3000 v.Chr. bloeide hier een stedelijke samenleving en waren er contacten met Mesopotamië en het Iraanse hoogland. Archeologen hebben mooie keramiek en proto-Elamitische kleitabletten uit deze periode teruggevonden.

Omstreeks 2300 v.Chr. maakte Susa deel uit van het eerste grote zogeheten wereldrijk, het Akkadische rijk van Sargon de Grote. Na de ineenstorting



Zuidwest-Iran

van dit rijk werd Susa de hoofdstad van Elam. De stad bereikte zijn grootste bloeiperiode tussen 1450 en 1100 v.Chr., met name in de 13de eeuw v.Chr. ten tijde van koning Untash-Napirisha. Hij stichtte zijn religieuze hoofdstad in het nabij gelegen Chogha Zanbil.

In 1168 v.Chr. veroverde de Elamitische koning Shutruk-Nakhunte Zuid-Mesopotamië. Hij bracht verschillende belangrijke monumenten als oorlogsbuit mee naar Susa, o.a. de beroemde Codex van Hammurabi. Franse archeologen brachten deze stèle naar het Louvre te Parijs. Een mooie reproductie is tentoongesteld in het Nationaal of Archeologisch Museum in Teheran.

de bazaar staan in de steigers. Nieuwe *shopping malls* worden opgetrokken en het stadsbestuur plant de aanleg van een groene gordel rondom de stad. Kerman is zeker een bezoek waard. Een ruime halve dag is voldoende om de monumenten in de stad te bekijken. Een dagtocht naar de verwoeste dode stad Bam (Arg-e Bam) of als alternatief het beter bewaarde Arg-e Rayen, ‘mini-Bam’, met onderweg een stop in het lieflijke Mahan voor een bezoek aan het heiligdom van sjah Nematollah Vali en de mooie tuin Bagh-e Shahzade, is een must. De bijna twee uur durende rit naar de Kalutwoestijn voor een schitterende zonsondergang is zeker aan te raden (zie p. 327).

Geschiedenis

Volgens de overlevering werd Kerman gesticht door de Sassanidische koning Ardashir I (224–241), waarna het zich tot een belangrijke stad ontwikkelde. Na de inval van de Arabieren promoveerde Kerman in 928 tot provinciehoofdstad van de Saffariden. Vervolgens kwam de stad in handen van de Buyiden en de Seltsjoeken, waardoor ze een grote bloei kende in de 11de en 12de eeuw. Tegen het einde van de 12de eeuw werd Kerman achtereenvolgens onder de voet gelopen door de Turkmenen, Mongolen, Mozafferiden en Timoeriden. Vanaf de Safavidentijd leefde de streek weer op.

Kerman was een belangrijke schakel in de handel tussen Khorasan en Centraal-Azië enerzijds en via de havenstad Bandar-e Abbas aan de Perzische Golf verder naar India anderzijds. In de 18de eeuw hielden de Afghanen lelijk huis in de provincie en teisterden ook de Beloetsji's de streek. Maar de grootste gewelddadigheden heeft Aqa Mohammed Khan, de stichter van de Kadjardynastie, op zijn geweten. In 1794 plunderde hij de stad tijdens de achtervolging van Lotf Ali Khan, een jeugdige vorst van de Zanddynastie. De bevolking kreeg het buitengewoon hard te verduren. Wegens zogenaamde steun aan de vluchtende vorst werden 20.000 inwoners als slaven weggevoerd en 20.000 anderen blind gemaakt.

Bezienswaardigheden

De grote 14de-eeuwse **Masjed-e Jame**, een klassieke moskee met vier iwans, ligt in een steegje ten westen van het Meidan-e Shohada, een van de belangrijkste pleinen van de stad. Verschillende schakeringen blauw overheersen in de keramiekversiering. De mihrab stamt van een verbouwing uit de 16de eeuw.

Aangrenzend ligt de **Bazar-e Bozorg**, ook **Bazar-e Vakil** (Bazaar van de Regent) genoemd, die uit de Safavidenperiode dateert en verbouwd werd tijdens de Kadjarperiode. Deze authentieke bazaar spreidt zich uit tussen het Meidan-e Shohada en het Meidan-e Tohid. Neem ook een kijkje in het 17de-eeuwse **Ganj Ali Khan-complex**, dat voor Ganj Ali Khan (1596–1621), de provinciegouverneur van Kerman werd gebouwd. Het bestaat o.a. uit een



Het uitgestalde ondergoed zorgt voor een kleurrijke toets in de bazaar.

karavanserai, bazaarwinkeltjes en een klein muntenmuseum. De ingetogen, prachtig versierde **Masjed-e Ganj Ali Khan**, de kleine privémoskee van de regent, ligt in het noordoosten van het plein en is enkel te bezichtigen buiten de gebedsuren. Het traditionele badhuis **Hammam-e Ganj Ali Khan** is een leuk badhuismuseum geworden met wassen beelden die de verschillende handelingen in een badhuis uitbeelden. Door de dikke albasten plafondtegels scheen het zonlicht naar binnen en wisten de badgasten ongeveer hoe laat het was.

> **HAMMAM GANJ ALI KHAN.** *Meidan-e Ganj Ali Khan. Geopend: 9–18 uur.*

Een ander badhuis is ingericht als een aangenaam theehuis, **chaykhane Hammam-e Vakil**, waar in de late namiddag traditionele muziek wordt gespeeld. De kaneelthee en dadelkoekjes (*kolompeh*) smaken er heerlijk.

> **CHAYKHANE HAMMAM-E VAKIL.** *Bazar-e Vakil. Geopend: 9–18 uur.*

Ten noorden van de bazaar, in de Khiaban-e Fath Ali Shah, ligt de **Masjed-e Pa Menar**. Deze moskee dateert uit 1390 en is opmerkelijk wegens de mooie glanzende keramiekdecoratie van het portaal.

Aan de Khiaban-e Kamyab, ligt de **Yakhchal-e Moayedi**, het ijshuis van de Moayedi uit de Safaviden- en Kadjarperiode. Het werd recent gerestau-